

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی نقش مردم در حکومت از دیدگاه امام علی (علیه السلام)

مؤلفان :

بنت‌الهدی حسن خانی

حمیده حسن خانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : حسن خانی، بنت الهدی، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور: بررسی نقش مردم در حکومت از دیدگاه امام علی (علیه السلام)/ مولفان بنت الهدی
حسن خانی، حمیده حسن خانی.
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۲۶ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۰۹۲-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۲۶ - ۱۲۲.
موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- دیدگاه درباره سیاست و حکومت
موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, ۶۰-۶۶۱ -- Views on politics and government
موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق -- سیاست و حکومت
موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, ۶۰-۶۶۱ -- Politics and government
موضوع: اسلام و دولت Islam and state
شناسه افزوده: حسن خانی، حمیده، ۱۳۶۷-
رده بندی کنگره: BP۳۸/۰۹
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۲۴۸۶۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: بررسی نقش مردم در حکومت از دیدگاه امام علی (علیه السلام)

مولفان: بنت الهدی حسن خانی - حمیده حسن خانی

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۰۹۲-۰

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ارسطو
Chaponashr.ir

تحمیدیه

ستایش خداوندی را که اوّل است بی آن که پیش از او اوّلی باشد، و آخر است بی آنکه پس از وی آخری باشد. خدایی که چشم بینندگان از دیدن او ناتوان و اندیشه‌ی وصف کنندگان از توصیف او درمانده می‌باشد. سپاس خداوند را، به آن گونه که مقرب‌ترین فرشتگان آستان الهی و گرامی‌ترین آفریدگان او و پسندیده‌ترین ستایشگران درگاه او، وی را ستوده‌اند.

تقدیم

یا علی:

بخش اگر تو را در فهم کوتاه خویش می جستم.
و در رویاهایم تو را آشکار نمی یافتم!
و در ذهن اندکم بزرگی تو جای نمی گرفت.

مولای من:

درک تو نور بود و روشنایی! و حضورت در قلب کوچک من
ظهور بود.
سعی کردم واژه هایی را بیافرینم که معنای تو را زیبا بیان کنند
و فراق را از ذهن وصال دور سازند.
کلماتی را می پسندیدم که تو را نزدیک تر از همیشه به من
نشان دهند و جملاتی که مرا به تو پیوند دهند.

یا علی:

می فهمم که چقدر واژه های ذهنم حقیرند، در برابر بزرگی تو!
و افکارم چه کوتاهند ، در برابر عظمت تو ...

فهرست مطالب

شماره صفحه	عناوین
۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۷	بخش اول : کلیات و مفهوم شناسی
۱۹	فصل اول : کلیات
۱۹	تعریف و تبیین موضوع
۲۰	ضرورت و اهمیت موضوع
۲۰	اهداف و فوائد پژوهش
۲۱	پیشینه موضوع
۲۳	سؤال‌های اساسی
۲۳	سایر سؤالات
۲۴	فصل دوم : مفهوم‌شناسی
۲۴	حکومت
۲۶	نظام
۲۷	سیاست
۲۸	حضرت علی (علیه السلام)
۲۸	بخش‌های زندگانی حضرت علی (علیه السلام)
۲۸	(۱) از ولادت تا بعثت پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم)
۲۹	(۲) از بعثت تا هجرت پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم) به مدینه

۳۰	از هجرت تا درگذشت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)	۳۰
۳۰	از وفات پیامبر اسلام تا خلافت ظاهری آن حضرت	۳۰
۳۱	از خلافت تا شهادت	۳۱
۳۱	مردم	۳۱
۳۲	نقش	۳۲
۳۵	بخش دوم: انواع نظام سیاسی و نقش مردم در حکومت	۳۵
۳۷	فصل اول: انواع نظام سیاسی	۳۷
۳۷	ضرورت وجود حکومت	۳۷
۳۸	حکومت عامل نظم و تداوم زندگی اجتماعی	۳۸
۴۰	ضرورت حکومت اسلامی	۴۰
۴۳	سیره پیشوایان	۴۳
۴۵	انواع نظام سیاسی	۴۵
۴۵	نظام‌های سیاسی غیردینی	۴۵
۴۶	نظام سیاسی با حاکمیت یک فرد	۴۶
۴۶	نظام سیاسی با حاکمیت گروهی	۴۶
۴۸	نظام سیاسی با حاکمیت همگانی (دموکراسی)	۴۸
۴۸	نظام‌های سیاسی دینی	۴۸
۴۹	نظام سیاسی با رهبری منصوب	۴۹
۴۹	نظام سیاسی با رهبری پیامبر	۴۹
۵۲	نظام سیاسی با رهبری امام معصوم	۵۲
۵۳	نظام سیاسی با رهبری ولایت فقیه	۵۳
۵۴	نظام سیاسی با رهبری غیرمنصوب	۵۴
۵۵	نظام سیاسی با رهبری خلیفه	۵۵
۵۶	نظام سیاسی با رهبری پادشاه	۵۶

فصل دوم: مردم و حکومت	۵۸
شکل‌گیری تداوم و زوال حکومت از دیدگاه امام (علیه السلام)	۵۸
مقبولیت مردمی	۶۲
مفهوم و مبانی مشروعیت	۶۴
استراتژی ایجاد مشروعیت	۶۵
نقش مردم در مشروعیت حکومت	۶۷
پاسداری از حقوق مردم	۷۱
حقوق مردم بر حکومت	۷۳
نصیحت و خیرخواهی نسبت به مردم	۷۳
برقراری عدالت اجتماعی	۷۴
تعلیم	۷۶
تربیت	۷۸
حقوق حکومت بر مردم	۷۹
بیعت	۸۰
خیرخواهی	۸۱
مشورت	۸۲
انتقاد	۸۳
فصل سوم: جایگاه و نقش مردم	۸۶
نقش مردم در تحقق عدالت اجتماعی	۸۹
همکاری مردم با حکومت در احقاق حق	۸۹
گرایش به حق و عدالت	۹۰
همکاری و حمایت مردم از حکومت	۹۱
مشورت	۹۳
وحدت	۹۵

۹۵ وحدت ملی بستری برای ریزش فیض الهی
۹۶ وحدت و پیروزی در صحنه‌های مختلف
۹۷ وحدت ماندگاری انقلاب
۹۸ وحدت پشتوانه اجرای حق و عدالت
۹۸ نظارت مردم بر حکومت در پرتو امر به معروف و نهی از منکر
۱۰۱ مشارکت در جهاد
۱۰۵ نقش مردم در سقوط و انحطاط حکومت‌ها از دیدگاه امیرالمؤمنین(علیه السلام)
۱۰۵ علل شکست اصحاب امام علی(علیه السلام) و جوامع
۱۰۷ عدم اطاعت و فرمانبرداری از رهبری جامعه
۱۱۰ تفرقه و اختلاف
۱۱۳ دنیاطلبی
۱۱۶ سقوط ارزش‌ها مقدمه سقوط اجتماعی
۱۲۰ سخن آخر
۱۲۲ فهرست منابع
۱۲۲ کتب فارسی
۱۲۵ کتب عربی
۱۲۶ کتب خارجی
۱۲۶ مقالات
۱۲۶ سایت‌ها

پیشگفتار

اثر پیش رو در رابطه با بررسی نقش مردم در حکومت از دیدگاه امام علی (علیه السلام) می‌باشد.

حکومت در لغت به معنای فرمان دادن، سلطنت کردن، قضاوت کردن، فرمانروایی، سلطنت و پادشاهی می‌باشد و در اصطلاح سیاسی به مجموعه‌ای از سازمان‌های اجتماعی است که برای تأمین روابط طبقات اجتماعی و حفظ انتظام جامعه بوجود می‌آید.

بسیاری از حکومتگران، مفهوم حکومت را با خود رأی و خودکامگی مترادف می‌دیده‌اند و حکومت را به مفهوم حکمفرمایی درمی‌یافته‌اند و بر این اساس حکومت را حق خویش می‌دانسته‌اند. اما مفهوم حکومت در نهج‌البلاغه و در اندیشه امام علی (علیه السلام) جز به مفهوم مدیریت، محبت، مشارکت، هدایت و خدمت نسبت و این مفهوم به زیبایی تمام در سخن و عمل امیرالمؤمنان (علیه السلام) جلوه یافته است. و در این روشنگری نقش و جایگاه مردم و رابطه‌ی دوسویه‌ای که مردم و حکومت با هم دارند به خوبی ترسیم گشته است.

مهم‌ترین موضوع این اثر جایگاه و نقش مردم در سخنان امام علی (علیه السلام) می‌باشد.

پیرامون این اثر و برای دستیابی به مطالبی که با این موضوع مرتبط می‌باشد به قرآن و تفاسیر مربوط به آن روایات و شرح‌های پیرامون آن و کتب تاریخی و سیاسی مراجعه

شده و چون این کتاب پیرامون دیدگاه امام علی (علیه السّلام) درباره نقش مردم حکومت می باشد سعی شد، که کتاب نهج البلاغه و شرح های پیرامون آن در صدد منابع قرار گیرد.

مقدمه

سپاس بی‌پایان شایسته پروردگار عالم که انسان را آفرید و نعمت بی‌پایان بر او عطا کرد و درود بر پیامبرگرمی اسلام و فرزندان پاک و مطهر ایشان و بر مادر یازده امام بانوی بزرگوار زهرای اطهر (سلام الله علیها) و درود ویژه بر سرور آنان علی مرتضی (علیه السلام) که ممتاز به خصایصی است که شرط قبولی ایمان و اعمال است.

نقش مردم در حکومت از مباحث مهمی است که در میان دانشمندان مسلمان مطرح بوده و پیرامون آن آراء متنوعی بیان گردیده است. نوع تلقی از نقش مردم در حکومت، از امور تعیین کننده در نوع حکومت و رفتار و مناسبات حکومتی است. برخی بر این باورند که مردم هیچ نقش اساسی در حکومت ندارند و حکومت امری پیچیده، تخصصی و علمی است که جز نخبگان و خبرگان این امر کسی را در آن نظر و نقش نیست. و مردم در حکومت نقشی تبعی و سایه‌ای و ابزاری دارند. برخی دیگر معتقدند که مردم تا اندازه‌ای در حکومت نقش دارند و این اندازه را نخبگان تعیین می‌کنند و بنابر مصالح و ضرورت‌ها نقش مردم در حکومت را کم رنگ یا پررنگ می‌کنند این‌جا نیز به واقع مردم هیچ نقش اساسی در حکومت ندارند و مردم به اندازه مورد نیاز صاحبان قدرت و حکفرمایان اعتبار می‌یابند و دوام و بقای این اعتبار تا زمان رفع نیاز است. بنابر باور دیگر، نقش اصلی و کلیدی در حکومت از آن مردم است، بدین معنا که حکومت بدون مردم و بدون خواست آنان تحقق نمی‌یابد و بدون رأی مردم مشروعیت سیاسی پیدا نمی‌کند و بدون حضور و مشارکت همه

جانبه مردم به درستی اداره نمی‌شود.

بنابراین مردم نقشی ایجاد، ابقایی و اصلاحی دارند و تحقق حکومت و صلاح و سامان آن و پا برجایی آن و سیر به سوی اهداف آن به مردم بسته است. در اندیشه سیاسی و سلوک

حکومتی امام علی (علیه السلام) مردم چنین نقشی دارند.

این اثر با تمام تلاش‌های انجام شده ادعای تحلیل تمامی مسائل مربوط به نقش مردم در حکومت را ندارد. چرا که موضوعات و مفاهیم در این زمینه دارای گستردگی فراوان هستند. از این رو این تحقیق فقط در جهت بیان پاره‌ای از مهم‌ترین نقش‌ها و اثرگذاری‌های مردم بر حکومت می‌باشد که برگرفته از سخنان مبارک امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌باشد.

در این کتاب سعی شده با مراجعه به کتاب‌های روایی - تاریخی و سیاسی در پایان به ارائه مهم‌ترین عوامل تشکیل حکومت اسلامی و عوامل بقا و انحطاط آن که با مردم رابطه مستقیمی دارد ارائه گردد.

حاصل این اثر پژوهشی با دو بخش می‌باشد که عبارت است از: بخش اول: فصل اول؛ کلیات می‌باشد که با بیان تعریف و تبیین موضوع ضرورت و اهداف و فوائد تحقیق ساختار کلی در ذهن خواننده ایجاد کند. فصل دوم با عنوان مفهوم‌شناسی می‌باشد که با بیان مفاهیم مربوط به حکومت مردم و امام علی (علیه السلام) به صورت لغوی و اصطلاحی و کاربردهای گوناگون مفهوم حکومت بیان گردیده است. بخش دوم نیز شامل سه فصل است که عبارت است از: فصل اول؛ انواع نظام سیاسی که در این فصل ابتدا با سه دلیل ضرورت وجود حکومت اسلامی ثابت می‌گردد و در ادامه انواع نظام‌های سیاسی دینی و غیردینی به تفکیک ارائه می‌گردد. در فصل دوم که عنوان مردم و حکومت را دارد به بیان نقش‌های متعدد مردم در حکومت پرداخته شده است. از جمله نقش مردم در مقبولیت حکومت، بیان حقوق متقابل بین مردم و حاکم و مباحثی چون وحدت، مشورت، نقش مردم در تحقق عدالت و همچنین نقش مردم در زوال و انحطاط حکومت‌ها در فصل سوم

بیان گردیده است.

در پایان از خداوند خواستاریم که به محمد(صلی الله علیه و آله و سلم) و آل پاک و مطهرش(علیهم السلام) ما را در زمره کسانی قرار دهد که در جهت تحقق حکومت جهانی آقا امام زمان(عجل الله فرجه الشریف) یاری فرماید و ما را مقدمه ساز ظهورشان قرار دهد.